

אחת שיכולתי לצפות מראש כאשר נפגשתי עמו, מה יאמר לי ומה אשמע ממנו. בכל פעם נתגלה לי פן נוסף שעדיין לא הכרתי. אפשר להתעכב ולדבר על שלווה הנפש שהיתה לו, שלווה שהשפיעה על כל אחד שהיה לו שיג ושיח עמו. אפשר לדבר על מידותיו הטובות שסיגל לעצמו, על אמונת החכמים שיקדה בו, בביטול מוחלט שכל אלו שנוכחו בכך השתאו עד היכן הדברים מגיעים.

זכורני כאשר הגעתי עמו אל הרבי ה"לב שמחה" זצ"ל בביתו. למדתי אז בארץ, בישיבת בריסק הסמוכה לביתו של הרבי, וכאשר היה מגיע אל הרבי, נהג לקרוא לי על מנת להילוות אליו. נדהם הייתי בראותי את הכבוד שבו היה הרבי מקבל, באיזו הדרת מלכות היה נכנס לבית הזה. ומאידך, איזו הכנעה היתה לו לגבי כל מילה ששמע מהרבי. במקום גדולתו – שם ענוותנותו.

בכלל, בכל הזמנים ובכל התקופות מתבטל היה בפניו, קשור אליו בלב ונפש. עשה את אשר שמע בלא לערער ובלא להרהר, כקטן המקיים דברי אביו בביטול דעתו האישית. כל חייו העריץ את הרבי זי"ע, מדבר היה עליו באימה, ביראה ובכבוד, והוא הדבר בפני ממשיכי דרכו זי"ע ולהבחיל"ח. בנושא זה בלבד, צד אחד מצדדיו הרבים, ודאי שיש לנו מה להתבונן. ניתן הרבה ללמוד ממנו: לראות אמונת חכמים מהי, כיצד לכה"פ יש להתייחס למילה היוצאת מפיו של רבי.

¹²³⁴⁵⁶⁷ח"ח

השפת אמת מקשה: בגמ' דרשו על הפסוק "אדם כי ימות באוהל" – "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". בכדי להגיע לתורה יש דרך אחת, על ידי מסירות הנפש לתורה. דברי חז"ל אלו מוקשים מלימוד אחר שדרשו, על הפסוק "וחי בהם" – "וחי בהם ולא שימות בהם". כאשר הציווי הוא לחיות, מהו אם כן פשר הלימוד של "ימית עצמו"?

אלא, מתרץ ה"שפת אמת": יש אכן להמית עצמנו על התורה, מכיוון שהיא הנותנת לנו את החיים. "עץ חיים היא למחזיקים בה", יש לדבוק בה בכדי לזכות בחיים, ה"וחי בהם" מתקיים איפוא דוקא באופן של "ימית עצמו".

ומובן, שעל בחינה זו של "ימית עצמו" כמו בכל המידות, נדרש האדם להתייגע בעיקר בימי הבחירות. בימים אלו נעשה כל הרגל לטבע, כל הנהגה נחקקת בנפש וממשיכה לכל החיים.

אני נוהג לומר לבני נ"י, ואומר זאת גם לכם: זכינו ובימינו יש ב"ה רחבות שלא היתה פעם. התנאים הגשמיים והרוחניים כאחד בהם נמצאים בחורי הישיבות, טובים מאד ב"ה. יש היום שפע שהדורות הקודמים לא זכו לו. הבחורים היקרים זוכים לקבל הכל מן המוכן, בלי להתאמץ ובלי לבקש. הדבר האחד והיחיד שנותר להם לעשות הוא להשקיע את עצמם בכל כוחם בתורה.

מצב זה לא היה בדורות הקודמים. ישנם יהודים רבים, שבהיותם בגילכם, אולי מבוגרים מעט, נאלצו למסור את נפשם ממש, פשוטו כמשמעו, כדי ללמוד תורה. למדו מתוך הדחק ובחוסר כל, בתנאים לא תנאים. אך הם מסרו את נפשם לתורה, למדו על אף הדחק וכל הקשיים.

הקרבה עצומה נדרשה מן הבחורים שחפצו בעבר להקדיש חייהם לתורה. הקשיים שהיו מנת חלקם בתקופות אלו ידועים ומפורסמים. כמה נאלץ חמי ע"ה שחי כבחור צעיר בתקופת השואה, להתייגע ולהתאמץ כדי ללמוד תורה. במסירות נפש ממש הוא למד אז, וכל השבוע לא יצא מבית המדרש ואף ישן שם – על ספסל! באותו זמן היתה האפלה מפחד ההפצצות, אך חסרון האור לא ריפה את ידיו מלהגות בתורת ה' בלילות: לאור הירח הוא למד את כל שולחן ערוך יורה דעה!

כך מסרו יהודים את נפשם ואת חייהם ללימוד התורה, ומסירות נפש זו נשארה חקוקה בנפשם אף כאשר הוטב מצבם הגשמי. במשך כל חייהם המשיכו להמית את עצמם בכדי לזכות ל"וחי בהם".

זהו אם כן אחד הבחינות בהם ניתן לאפיין את מורי חמי ז"ל. אלו אשר הזדמנו לביתו ראו את הפאר,

תרשמו מהרחבות ומגינוני המלכות. מה שעניניהם לא ראו זו היא המסירות נפש לתורה, על אף השפע ולמרות רחבות. הוא אמנם הצניע זאת, גילה טפח והסתיר טפחיים. לא ידעו באיזו שעה הוא נשכב לישון, אם בכלל עלה על ירש יצועו באותו לילה. לא ראו את העקביות שלו, את השקידה ואת ההתמדה שבכל עת.

זכה מורי חמי לקיים אמנם את התורה מעושר, אך מסתברא מילתא כמאמר חז"ל "כל המקיים את התורה מעוני וזפה מקיימה מעושר", היות קויים את התורה מתוך הדחק. אז, בצעירותו, כאשר המית עצמו על התורה, פשוטו משמעו, כאשר מסר נפשו בכדי ללמוד למרות התנאים הקשים והנוראים שכרוכים היו בכך. לאחר מכן היו זמנים. הם קיים את ה"ימית עצמו" ואת ה"יחי בהם" מתוך עושר, אך גם בזה היה לו את המסירות נפש המוחלטת לתורה, כל זאת היה רק אחרי שנים ארוכות של מסירות נפש לתורה מתוך הדחק. "תורה שלמד באף היא שעמדה לו"...

וזאת אוכל לומר לכם, תלמידים יקרים, אמנם כל אחד הוא רשות היחיד בפני עצמו, אולם אומר אני לכם כפי שאני אומר לבני. בני נ"י לומד בארה"ב בשיבה של הרבי מנאומינסק שליט"א, והוא נוהג לומר בהזדמנויות רבות תגם ידוע, באנגלית, "הילדים שלנו גדלים עם היד בתוך העוגה". ומשמעותו שלבחורים ב"ה יש הכל, ואינם נדרשים להתאמץ כהוא זה. וכמובן שאי אפשר להגיע למדרגות גבוהות בלי שום צערה של תורה מתוך הדחק, אלא שכל אחד צריך להכניס עצמו למסירות נפש ולהגיע למדרגה זו. ואם בתקופות קודמות נאלצו בני תורה להשקיע יותר להגיע למסירות נפש, הנה היום אפשר לקיים את המסירות נפש מתוך רחבות. היום יש לנהוג כפי שראינו אצל מו"ח "ל לקיים ימית עצמו" כאשר יש הכל, עם כל השפע והרחבות. התנאים הטובים כלל אינם פוטרם אותנו מחובת ימית עצמו".

ודבר זה פשוט וברור, אם חפצים אנו שתתקיים התורה בפנינו ובפי זרענו, כאשר אנו רוצים לזכות לחיות בדרך יתורה, ישנה לכך רק דרך אחת, במסירות נפש, כפי שראינו קודם לכן במשנתו של השפת אמת: לקיים "אדם כי מות באהלו", להמית עצמו על דברי תורה. ו"להמית" פירושו ומשמעו להתמסר ללימוד התורה הקדושה בכל רמ"ח איברים ולהשקיע בלימוד כל כלי הלב והמוח.

יושבים כאן יהודים שהיו קרובים אל מו"ח ז"ל, אהבהו והעריצוהו ללא סייג. הרבה מהם אמרו לי את אשר חשו לפי, אך לי נגעו במיוחד דבריו של יהודי יקר, שאמר לי: אהבתי את חמייך לא רק בגלל אישיותו הקורנת, אלא מפני שהרבי זצ"ל ה"בית ישראל", גילה את אהבתו אליו, וחיבבו עוד מעת היותו בחור וגם לאחר נישואיו. "אם הרבי זה אהב אותי – איך אוכל אני שלא לאהוב אדם שכזה?" כך אמר לי.

כל היורד למשמעותם של המילים "הרבי אהב אותי", מבין שאין זה בכדי. היה עליו לעמול רבות ולהכשיר את פשו, להיות כלי ראוי בכדי להגיע למעלה זו, לזכות באהבתו המופגנת של ה"בית ישראל".

ה' יעזור שתזכו להגדיל תורה ולהאדירה, בשיבה קדושה זו כמו בכל הישיבות. והוא, מו"ח ז"ל, יהיה מליץ יושר עליכם ועל הישיבה הקדושה הזו שהיתה כה קרובה לליבו, ובעד כל מוסדות גור אותם טרח וזכה לבסס ולהגדיל בתוך כלל מוסדות התורה הקדושים בארה"ק שכה רבות פעל למענם, וימליץ טוב לפני יושב מרומים על כל בני המשפחה זיקרים בתוך כלל ישראל. ואתם, בחורים יקרים, תזכו אכן לקיים את ה"ימית עצמו" מתוך שפע והרחבת הדעת, על ידי כן תזכו להגיע למדרגת "יחי בהם", שתהיה כל חיותכם מדברי התורה ק' ומצוותיה. ●